

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

HEBUN ZENGİN BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2023/84433

Karar Tarihi : 25/3/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Hebung ZENGİN

Vekili : Av. Mehdi ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Aşama

2. Başvurucunun da aralarında olduğu dört kişi hakkında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme, terör örgütünün propagandasını yapma ve bilişim sistemlerini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçlarından Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (CMK 250. Maddeyle görevli) soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu hakkında yürütülen ceza davası sonucunda Diyarbakır Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 28/9/2017 tarihinde terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işlemek suçundan mahkûmiyet hükmü kurmuş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararı vermiştir. Ayrıca Mahkeme; başvuru hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan kovuşturmanın ertelenmesi kararı verirken bilişim sistemlerini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçundan beraat kararı vermiştir. Başvurucu, hakkında verilen kararlara karşı itiraz etmişse de Ankara 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi 27/11/2017 tarihinde HAGB kararına karşı yapılan itirazın reddine karar vermiş ve karar böylece kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, kararın kesinleşmesi üzerine 12/01/2018 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle ceza yargılaması kapsamında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç

işleme suçundan HAGB ve terör örgütünün propagandasını yapma suçundan kovuşturmanın ertelenmesi kararı verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca yargılama sırasındaki usuli eksiklerden kaynaklı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi *Deniz Yavuncu ve diğerleri* ([GK], B. No: 2018/5126, 2014/6548, 23/2/2023) başvurusunda; aralarında başvurusunun da bulunduğu birçok başvurunun birleştirilmesine karar vererek ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Aynı zamanda başvurusunun diğer şikâyetleri açısından inceleme yapılmasına gerek görmemiştir. Anayasa Mahkemesi ihlal kararında; 3/8/2021 tarihli ve 31557 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan *Hamit Yakut* ([GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021) kararındaki sonuçlara dikkat çekmiştir (aynı kararda bkz. §§ 26-57). Zira *Hamit Yakut* kararında terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemeye suçunun kanunilik ölçütünü karşılamadığını, bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin pilot karar usulüne geçerek benzer mahiyetteki başvurular açısından incelemenin bir yıl ertelendiğini ve yapısal sorunun giderilmesi amacıyla yasama organına bildirimde bulunulduğunu belirtmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi, geçen bir yıllık süre içinde *Hamit Yakut* kararındaki gerekliliklerin yerine getirilmediğini değerlendirerek başvurusunun da aralarında olduğu birçok başvuru açısından ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarına yönelik müdahalelerin kanunilik şartını sağlamadığı gerekçesiyle ihlal kararı vermiştir (*Deniz Yavuncu ve diğerleri*, §§ 16-24).

6. Anayasa Mahkemesi, ayrıca başvuru sahiplerinin ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararların bir örneğinin ilgili mahkemelere gönderilmesine karar vermiştir (*Deniz Yavuncu ve diğerleri*, § 37).

7. Anayasa Mahkemesi, başvuru hakkında hak ihlalinin içeren *Deniz Yavuncu ve diğerleri* kararını 2/6/2023 tarihli ve 2018/5126 sayılı yazısıyla Mahkemeye iletmıştır.

8. Başvurucu, ihlal kararına dayanarak 5/6/2023 tarihinde yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme 15/6/2023 tarihli ek kararıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesinin ilk koşulunun kesin bir hüküm bulunması olduğunu, başvuru hakkında verilen HAGB kararının ise Yargıtay Ceza Genel Kurulu içtihadı uyarınca davanın esasını çözen bir karar olmadığını, bu doğrultuda HAGB'nin yargılamanın yenilenmesine konu olamayacağını belirterek istemin reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gerekliliklerini yerine getirmediği gerekçesiyle Mahkemenin kararına itiraz etmiştir. Gaziantep Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi, başvurusunun itirazını 4/8/2023 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 7/8/2023 tarihinde öğrendikten sonra 6/9/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Aşama

11. Anayasa Mahkemesi 12/7/2024 tarihinde, başvuru hakkındaki hak ihlali kararına ilişkin bildirim yazısını (bkz. § 7) ilgi tutarak Mahkeme tarafından yapılan işlemlere dair bilgi talebinde bulunmuştur.

12. Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin 12/7/2024 tarihli yazısı ve başvuru hakkındaki hak ihlali kararını 13/9/2024 tarihinde tekrar değerlendirerek yeniden yargılanma talebinin kabulüne karar vermiştir.

13. Mahkeme, başvuru hakkında yaptığı yeniden yargılama sonucunda 10/12/2024 tarihinde terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan verdiği HAGB kararını iptal etmiş ve başvurunun beraatine hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde, başvurunun üzerine atılı suç bakımından mahkûmiyeti için yeterli delil bulunmadığını belirtmiştir. Bu karar, istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşmiştir.

14. Adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvuru; Anayasa Mahkemesinin hak ihlali kararı üzerine yaptığı yargılamanın yenilenmesi talebinin hukuka aykırı biçimde reddedildiğini ve ihlal kararının gerekliliklerinin yerine getirilmediğini belirterek ifade özgürlüğü, adil yargılanma ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurunun adil yargılanma ve ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvuru, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Anayasa Mahkemesi, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanında bulunan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruları Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fıkrası uyarınca incelemek ve karara bağlamak durumundadır. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurulara ilişkin incelemelerinde 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca *bir temel hakkın ihlal edilip edilmediğine ve bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına* karar vermektedir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 50). Anayasa Mahkemesi bir temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine karar verdikten sonra bu kararın gereğinin yerine getirilmesi Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları karara bağlama yetki ve görevi verilmesinin zorunlu bir sonucudur (*Şahin Alpay (2)* [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 67).

18. Anayasa Mahkemesinin verdiği bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmemesi daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına gelir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemek de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer. Aksinin kabulü, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin bireysel başvuru yolu ile etkili bir şekilde korunmasını öngören Anayasa hükümleri ile bağdaşmaz. Ancak Anayasa Mahkemesince yapılacak bu inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi şeklinde değil Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ile ilgili sınırlı bir inceleme olacaktır (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, § 52).

19. Anayasa Mahkemesi, ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukumuzdaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar üzerine ilgili mahkemenin yasal yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 57).

20. Ayrıca Anayasa Mahkemesince yargılamanın yenilenmesine hükmedilen hâllerde derece mahkemesinin yeniden yargılamaya karar vermesi için lehine ihlal kararı verilenin ya da ilgili başka kişi veya kişilerin talepte bulunması gerekmez. Derece mahkemesi, Anayasa Mahkemesi kararı kendisine ulaşır ulaşmaz -ilgili usul kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak- taraflarca başvuru yapılmasını beklemeksizin yeniden yargılama yapmak yükümlülüğündedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereği olarak yeniden yargılama yapılacak hâllerde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak kabule değer olup olmama incelemesi aşaması da bulunmamaktadır (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 58).

21. Bu bağlamda derece mahkemesinin öncelikle yapması gereken şey, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı gereğince yeniden yargılamaya başladığına dair karar almaktır. Mahkeme sonraki aşamada ise Anayasa Mahkemesi kararında tespit edilen ihlalin sonuçlarını gidermek için gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür. Bu çerçevede ihlali; yargılama sırasında gerçekleştirilen usule ilişkin bir ihmal, işlem veya başka bir eksiklikten kaynaklanıyorsa söz konusu hususun ihlale yol açmayacak şekilde giderilmesi/düzeltilmesi gerekmektedir. Ancak bu yükümlülük, derece mahkemelerinin bazı ihlal kararlarının gereklerini duruşma yapmaksızın -dosya üzerinden- önceki kararının aksi yönünde karar vererek veya kararında ihlal nedenini gideren birtakım değişiklikler yaparak yerine getiremeyeceği şeklinde anlaşılamaz. Anayasa Mahkemesinin kararında tespit edilen ihlallerin işin durumuna göre duruşma yapmaksızın giderilebileceği anlaşılırsa bu yöntemle de ihlalin sonuçları giderilebilir. Hangi yöntemle ihlalin sonuçlarının giderileceği belirlenirken ihlalin niteliği nazara alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), § 59).

22. Somut olayda başvuru hakkında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme, terör örgütünün propagandasını yapma ve bilişim sistemlerini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçlarından ceza davası yürütülmüştür. Yapılan yargılama sonucunda başvuru hakkında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan HAGB kararı verilmiştir. Başvuru HAGB kararının kesinleşmesi üzerine Anayasa Mahkemesine başvurmuş ve Anayasa Mahkemesi başvurusunun ifade özgürlüğünün kanunilik şartının gerçekleşmediği gerekçesiyle ihlal edildiğine karar vermiştir (bkz. § 5). Bunun üzerine başvuru, Anayasa Mahkemesi kararını gerekçe göstererek yargılamanın yenilenmesi talebiyle Mahkemeye başvurmuştur. Mahkeme yargılamanın yenilenmesi için gereken ilk koşulun oluşmadığı gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir.

Başvurucu, ret kararının kesinleşmesi üzerine Anayasa Mahkemesinin kararına uyulmaması nedeniyle mevcut bireysel başvuru gerçektirmiştir.

23. Yargılanmanın yenilenmesi talebinin reddi tarihinden yaklaşık 1 yıl 3 ay geçmesinin ardından Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin 12/7/2024 tarihli yazısı üzerine başvuru hakkındaki ihlal kararını resen değerlendirerek yeniden yargılama kararı vermiştir. Mahkeme yaptığı yargılama sonucunda da başvuru hakkında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan yeterli delil elde edilemediği gerekçesiyle beraat kararı vermiştir.

24. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesi hükümleri uyarınca yargı mercileri, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararlarının sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak ve mümkünse dosya üzerinden *ivedilikle* karar vermekle yükümlüdür. Dolayısıyla yargı mercileri, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamaya ve duruşmanın açılmasına mümkün olan en kısa sürede karar vermelidir.

25. Somut olayda Mahkeme, ilk aşamada başvurusunun Anayasa Mahkemesinin hakkında verdiği ihlal kararını gerekçe göstererek yeniden yargılama yapılmasına yönelik talebini reddetmiş, diğer bir ifadeyle ihlal kararının gereklerini yerine getirmemiştir. Yaklaşık 1 yıl 3 ay geçmesinin ardından ise Anayasa Mahkemesinin 12/7/2024 tarihli bilgi talebi yazısı (bkz. § 11) üzerine yaptığı değerlendirme sonucunda Mahkeme, yeniden yargılama yapılmasına karar vermiştir. Bu itibarla Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin başvuru hakkında verdiği ihlal kararını 1 yıl 3 ay boyunca uygulamayarak ihlal kararının gereklerini yerine getirmede ivedilik şartını ve dolayısıyla ihlalin ortadan kaldırılması için üzerine düşen özen yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama, 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. İncelenen başvuruda tespit edilen *ihlalin niteliği* dikkate alındığında yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle kararın ilgili mahkemeye bilgi amacıyla gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

29. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi amacıyla Diyarbakır Çocuk Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/215, K.2017/401) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 25/3/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.